

CHATGPT'NİN İSLÂM CEZA HUKUKU ÖZELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Abdulguid AYKUL *

Mohammed NURUL ALAM**

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi, **Geliş Tarihi:** 11 Kasım 2024, **Kabul Tarihi:** 23 Aralık 2024, **Yayın Tarihi:** 31 Aralık 2024, **Atf:** Aykul, Abdulguid. Nurul Alam, Mohammed. "ChatGPT'nin İslâm Ceza Hukuku Özelinde Değerlendirilmesi". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 24/3 (Özel Sayı: Yapay Zeka ve İlahiyat: Yeni Paradigmalar Aralık 2024): 193-212.

DOI: 10.33415/daad.1582902

Article Information

Article Types: Research Article, **Received:** 11 November 2024, **Accepted:** 23 December 2024, **Published:** 31 December 2024, **Cite as:** Aykul, Abdulguid. Nurul Alam, Mohammed. "Evaluation of ChatGPT in İslâmîc Criminal Law". *Journal of Academic Research in Religious Sciences* 24/3 (Special Issue: Artificial Intelligence and Theology: New Paradigms, December 2024): 193-212.

DOI: 10.33415/daad.1582902

Öz

Bu çalışma, OpenAI tarafından geliştirilen yapay zekâ modeli ChatGPT'nin İslâm ceza hukukuna dair genel nitelikli sorulara verdiği yanıtların doğruluğunu, tutarlılığını ve güvenilirliğini değerlendirmeyi amaçlar. Araştırma, İslâm ceza hukukuna dair Bloom'un taksonomisi açısından bilgi, kavrama ve analiz olmak üzere üç düzey ve ayrıca konu hakkında literatüre dair üç soru olmak üzere toplamda on bir soru üzerinde gerçekleşmiştir. Yapay zekâ modeli ChatGPT

* Sorumlu yazar, Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İslam Hukuku Anabilim Dalı, maykul8210@hotmail.com, Orcid: orcid.org/0000-0001-9012-6341, Katkı oranı: 90% / Responsible Author, Assoc. Prof. Dr., Kocaeli University, Faculty of Theology, Department of Basic Islamic Sciences, Division of Islamic Law, maykul8210@hotmail.com, Orcid: orcid.org/0000-0001-9012-6341, Contribution rate: 90%

** Prof. Dr., Yorkville University, BBA (Accounting), İslami Finans, mnalamicanada@gmail.com, Orcid: orcid.org/0000-0002-0478-3298, Katkı oranı: 10% / Prof. Dr., Yorkville University, BBA (Accounting), Islamic Finance, mna-lamcanada@gmail.com, Orcid: orcid.org/0000-0002-0478-3298, Contribution Rate: 10%.

tarafından verilen cevaplar klasik ve modern İslâm ceza hukuku müktesabata açısından değerlendirilmiş ve ortaya çıkan tablo, alanında uzman akademisyenler tarafından puanlanmıştır. Yapay zekânın verdiği yanıtlar doğruluk, tutarlılık ve konu ile ilgililik olmak üzere çeşitli açılardan değerlendirilmiş, ChatGPT'nin verdiği yanıtların doğru olup olmadıkları, doğru ise bu doğruluğun nispeti ve farklı zamanlarda ChatGPT'ye yöneltilen aynı sorulara verdiği yanıtların birbirine paralelliği analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda yapay zekâ ChatGPT'nin farklı üç zamanda verdiği yanıtların doğruluk oranının ortalamasının altında kaldığı, tutarlılığının da benzer bir durum arz ettiği görülmektedir. Bu doğruluk ve tutarlılık, verilen yanıtların kaynağının arandığı ikincil soruda kendisini daha çok göstermiş, bu alanda söz konusu doğruluk ve tutarlılık oranı daha da düşük çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Hukuku, İslâm Ceza Hukuku, Yapay Zekâ Modeli, Doğruluk, Tutarlılık.

Evaluation of ChatGPT in İslâmic Criminal Law

Extended Abstract

As a result of the widespread use of the artificial intelligence model ChatGPT, many people from within and outside the field of theology have started to resolve their questions and problems regarding religion and İslâmic law through this artificial intelligence. It is a known fact that the correctness and incorrectness of the answers given by the artificial intelligence can be questioned by the scholars, but such a questioning is not done for the other group. Seeing the deficiency in this field, we decided to carry out such a study to determine to what extent artificial intelligence can provide accurate and consistent religious knowledge. As a result of this study, it was seen that the answers given by artificial intelligence in İslâmic criminal law, or at least in these eleven questions, contain many fatal errors.

This study aims to evaluate the accuracy, consistency and reliability of the answers given by ChatGPT, the artificial intelligence model developed by OpenAI, to general questions on İslâmic criminal law. The research was conducted on a total of eleven questions on İslâmic criminal law, including three levels of knowledge, comprehension and analysis in terms of Bloom's taxonomy and two questions about the literature on the subject. These eleven questions are as follows. 1. What comes to mind when it comes to Uqûbât? 2. What types of crimes are there in İslâmic criminal law. 3. What are the concepts used for crime in İslâmic criminal law. 4. What is the difference between the hadith punishments to be applied to slaves and the hadith punishments to be applied to free people? 5. What is the basic criterion for the distinction between hadd and qisâs crimes? 6. Explain the difference between the ihsân required for the punishment of adultery and the ihsan required for the punishment of qadh. 7. Which of the theories explaining the purpose of punishment is applicable to İslâmic criminal law? 8. Is the punishment for drunkenness a hadd punishment or a ta'zîr punishment? 9. What are the Turkish sources on İslâmic criminal law that should be read. 10. Which academic Turkish sources should I consult if I want to learn about ta'zîr? 11. Who is the author of the first work written on forensic medicine according to İslamic criminal law?

In this study, in which general questions are asked and answers are sought at the beginner level of İslâmic criminal law in general, the answers given by the artificial intelligence model ChatGPT are compared in terms of classical and modern İslâmic criminal law acquis. For this purpose, the same questions were

asked three times on three different days and the answers of the questions asked each day were recorded for evaluation and the resulting table was scored by academicians who are experts in their fields. The answers given by the artificial intelligence were evaluated in terms of accuracy, consistency and command of sources. The academics gave three evaluation scores for the accuracy of information and sources and a single evaluation score for consistency. Whether the answers given by ChatGPT are correct or not, if they are correct, the rate of this accuracy and the parallelism of the answers given by ChatGPT to the same questions posed to ChatGPT at different times were analyzed. As a result of the research, it was observed that the accuracy rate of the answers given by the artificial intelligence ChatGPT at three different times was below the average. Sometimes, similar concepts belonging to different disciplines that are not related to İslâmîc criminal law were given as answers, while sometimes answers that were not directly or indirectly related to the unrelated question stem were given. However, what is the basic criterion for the distinction between hadd and qisâs crimes? Which of the theories explaining the purpose of punishment is applicable to İslâmîc criminal law? He has also given quite reasonable and functional answers to two questions in terms of classification.

The consistency of ChatGPT's answers to the questions asked at different times is similar to the accuracy of the information. In the study, sometimes the consistency of the information is very low, while the consistency is high, which is related to the fact that ChatGPT gave similar incorrect answers in all three time periods. This accuracy and consistency was even more pronounced in the secondary question where the source of the answers was sought, and the accuracy and consistency were even lower in this area. ChatGPT generally provided similar sources for all questions asked on the same day, with very little variation. Sometimes completely virtual and unrealistic sources were mentioned. This is especially the case for the last two questions. This situation requires us to say that ChatGPT is fed from a very limited database of sources. We think that the fact that ChatGPT does not have access to many other databases such as the National Thesis Database in Turkey causes ChatGPT to reach wrong and erroneous conclusions.

Keywords: İslâmîc Law, İslâmîc Criminal Law, Artificial Intelligence Model, Accuracy, Consistency.

Giriş

Son yıllardaki bilgi ve teknoloji alanındaki gelişmeler bilimin her alanında bilgisayar ve akıllı cihazların kullanımını zorunlu hâle getirmiştir. Otonom araçların trafikte boy göstermesi, tıp alanında hastaların teşhis ve tedavileri, mühendislik ve yazılım alanlarında çok daha hızlı ve güvenilir bilgilerin sağlanması gibi hayatın her alanında yapay zekâ kendisine yer bulmuştur. Mühendislik ve tıp alanlarının yanı sıra sosyal bilimlerde de giderek artan oranda yapay zekânın kullanımına şahit olmaktayız. İlahiyat alanlarında yapılan/yapılacak olan çalışmalarda yapay zekânın kullanımının sağlayacağı katkı göz ardı edilmemekle birlikte bizim bu çalışmada üye-

rinde durduğumuz gibi bu durum bazı sorunları da beraberinde **getirmiştir**. Elbette bu söylediğimiz, çalışmanın meydana geldiği zaman aralığı açısından geçerlidir. İleride yapay zekânın algoritmalarında meydana gelecek değişiklikler ve gelişmeler bu çalışmada ortaya çıkan olumsuzlukları bertaraf edebilecektir. Bu açıdan yapay zekâ hakkında yapılan bu çalışmanın âni değerlendirdiği unutulmamalıdır.

Yapay zekâ modeli ChatGPT'nin yaygın kullanımı neticesinde, ilahiyat alanı içinden ve dışından pek çok kimse dine ve İslâm hukukuna dair soru ve sorunlarını bu yapay zekâ aracılığı ile gidermeye başlamıştır. Yapay zekânın verdiği yanıtların doğru ve yanlışlığı ilim ehlince sorgulanabildiği ancak diğer grup için böyle bir sorgulamanın yapılmadığı da bilinen bir gerçektir. Biz de bu alandaki eksikliği görüp, yapay zekânın ne derece doğru ve tutarlı bir din bilgisi sağlayacağına dair böyle bir çalışmayı yapmaya karar verdik. Yapılan bu çalışmanın neticesinde görüldü ki İslâm ceza hukuku özelinde veya en azından hazırlanan bu on bir soru özelinde yapay zekânın verdiği yanıtlar pek çok hayati hatayı barındırmaktadır.

1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak ChatGPT'ye yöneltilen soruların farklı zamanlardaki yanıtları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş, doğruluk ve tutarlılık açısından analiz edilmiştir. Her bir soru sorulduktan sonra cevaplar alınmış ve kaydedilmiş, akabinde verilen cevabın kaynağı ChatGPT'ye sorulmuştur. Bu on bir soru farklı iki zamanda daha sorulmuş ve verilen yanıtlar tutarlılık ve güvenilirlik açısından önceki verilen yanıtlarla karşılaştırılmak üzere kaydedilmiştir. Böylelikle farklı zamanlarda yapay zekânın ne derece aynı veya benzer cevaplar verdiği ölçülmüştür. Araştırmada aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. Ukûbât denilince ne akla gelir?
2. İslâm ceza hukukunda hangi tür suçlar vardır?
3. İslâm ceza hukukunda suç için kullanılan kavramlar nelerdir?
4. Kölelere uygulanacak had cezaları ile hürlere uygulanacak had cezaları arasındaki fark nedir?
5. Had ve kısas suçları ayrımının temel ölçütü nedir?

6. Zina cezası için gereken ihsan ile kazf cezası için gereken ihsan arasındaki farkı açıklayınız.
7. Cezalandırmanın amacını izah eden teorilerden hangisi İslâm ceza hukuku için söz konusu edilebilir?
8. Sarhoşluk cezası had cezası mıdır yoksa ta'zîr cezası mıdır?
9. İslâm ceza hukukuna dair okunması gereken Türkçe kaynaklar nelerdir?
10. Ta'zîr hakkında bilgi sahibi olmak istesem hangi akademik Türkçe kaynaklara müracaat etmeliyim?
11. İslâm ceza hukukuna göre adli tıp üzerine yazılmış ilk eserin yazarı kimdir?

1.1. Verilerin Analizi

ChatGPT tarafından verilen yanıtlar, alanında uzman akademisyenler tarafından değerlendirilmiş ve her bir yanıt 1 ile 10 arasında puanlamaya tabi tutulmuştur. Bütün akademisyenlerin verdiği puanlar toplanarak aritmetik ortalaması alınmıştır. Tutarlılık açısından ise her üç zamandaki soruların yanıtlarına tek bir puan verilmiştir.

1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma ChatGPT'nin ücretsiz versiyonu ile sınırlıdır. Araştırma soruları farklı üç günde ve aynı bilgisayar ve IP adresi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

1.3. Araştırmanın Bulguları

Yapay zekâ modeli ChatGPT'ye 24.10.2024, 25.10.2024 ve 26.10.2024 tarihlerinde aşağıdaki sorular sorulmuş ve yapay zekânın yanıtları aşağıdaki gibi değerlendirilip analiz edilmiştir:

1.3.1. Ukûbât Denilince Ne Akla Gelir?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	2	4	4,5
Kaynakların doğruluğu	2	5	2
Tutarlılık	3		

Bilgi düzeyinde ele alınan “İslâm ceza hukukunda ukûbât denince akla ne gelir?” sorusu 24.10.2024 tarihinde ChatGPT’ye sorulmuştur. ChatGPT ilgili soruya “ukûbât kelimesinin, genellikle ceza, azap, sıkıntı veya acı çekme anlamlarında” olduğu şeklindeki cevabı doğru olmakla birlikte¹ cümlenin devamında İslâm kültüründe ve özellikle tasavvuf literatüründe kişinin yaptığı hatalar veya günahlar sonucunda çektiği manevi veya dünyevi sıkıntılar neticesinde özellikle uhrevi cezalar için kullanıldığını söyleyerek İslâm ceza hukukundan ziyade tasavvuf alanına dair bir bilgi vermiştir. 25.10.2024 tarihinde soru yinelenmiş, ukûbâtın Arapça kökenli olduğu, ceza ve karşılık anlanlarına geldiği ve suçun cinsine göre şeriat tarafından belirlenmiş olan yaptırımları ifade ettiği şeklinde cevap vererek nispeten İslâm ceza hukukundaki ukûbâtın tanımına yaklaşmıştır.² 26.10.2024 tarihinde ise ukûbâtın ceza ve azap anlamlarına geldiğini, kişinin işlemiş olduğu günahlar neticesinde ahirette kendisine uygulanacak olan müeyyideleri ifade ettiği söylenmekle birlikte hukuk veya toplumsal kurallar bağlamında da "ceza" anlamında kullanılabileceğini söyleyerek ukûbâtın tasavvuf ve İslâm hukuku alanlarına dair tanımlarını birleştirilmiştir.³ Ancak farklı üç zamanda yapılan bu etkileşim sonucunda ChatGPT’nin ukûbâtın İslâm ceza hukukundaki tanımını tam ve doğru bir şekilde ifade ettiği söylenemez.

198 | db

ChatGPT’nin ukûbâta dair vermiş olduğu bu bilginin kaynaklarını sorduğumuzda ilk seferde 4 kaynak eser zikretmekte, bunlardan üçü Gazzâlî’nin (ö. 505/1111) *İhya’sı*, Ahmet Avni Konuk’un (ö. 1938) *Mesnevi Şerhi* ve Süleyman Uludağ’ın *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü* gibi tasavvuf ile ilgili kaynaklardır. Sadece dördüncüsü, İslâm ceza hukuku ile alakalı olup, o da TDV İslâm Ansiklopedisi *Ukûbât* maddesidir. Kaynakları ikinci sefer soruşumuzda da ChatGPT yine dört eser zikretmiştir. Bunlar klasik fıkıh eserlerinden Şemsüleimme es-Serahsî’nin (ö. 483/1090 [?]) *el-Mebsût*’u, Burhâneddîn el-Merğînânî’nin (ö. 593/1197) *el-Hidâye*’si; çağdaş

¹ Bk. Türk Hukuk Kurumu, *Türk Hukuk Lügatı* (Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1991), 346.

² Ukûbâtın tanımı için bk. Abdullah Kahraman, *İslam Hukukuna Giriş* (Ankara: Bilay Yayınları, 2019), 57; Ahmet Yaman - Çalı, Halit, *İslam Hukuku* (Ankara: Bilay Yayınları, 2023), 81.

³ Kelimelerin ilk vaz’ oldukları anlamlarının farklı bilim dallarında terimleşerek farklı anlamlar kazanması normal bir durumdur. Bu bağlamda ukûbâtın hem tasavvuf hem de İslâm hukuku dallarında farklı anlamları bulunabilir. Bir lafzın istilahlaşma süreci için bk: Zahit Kaplangöz, “Vaz’ İlminin Bilim Tasnifindeki Yerinin Tespiti”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1 (Mart 2023), 188.

dönem müelliflerinden Mehmet Akif Aydın’ın *İslâm Hukuku* adlı eseri ile Osmanlı’nın kanun kitabı *Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye*’dir. İlk üç kaynak bu bilginin kaynakları olarak değerlendirilmekle birlikte *Mecelle*’nin kaynak olarak verilmesi isabetli olmamıştır. Zira bilindiği üzere *Mecelle*’de ceza hukuku konuları yer almaz.⁴ ChatGPT’ye son kez kaynakları sorduğumuzda ise bu kez üç kaynağa yer verdiği görülmektedir. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, *Türk Dil Kurumu Sözlüğü* yanında “*Klasik İslâmî Eserler*” ve *Fıkıh ve Kelam Kitapları*” şeklinde müphem ifadeler kullandığı görülür.

ChatGPT’nin her üç zamanda ukûbât ve kaynaklarına dair sorulan sorulara verdiği yanıtlar incelendiğinde yanıtların İslâm ceza hukuku açısından oldukça yetersiz ve çoğunlukla hatalı olduğu ayrıca farklı zamanlarda gerçekleşen aynı soruya verdiği yanıtların arasında gözle görülür derecede bilgi farklılıklarının bulunduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında ChatGPT’nin ilgili soruya verdiği yanıtların ilmî açıdan pek çok hataları barındırdığı ve yanıtlarının tutarlı ve güvenilir olmadığı anlaşılmaktadır.

1.3.2. İslâm Ceza Hukukunda Hangi Tür Suçlar Vardır?

db | 199

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	9	8,5	8
Kaynakların doğruluğu	2	5	2
Tutarlılık	7		

24.10.2024 tarihinde ChatGPT’ye “İslâm ceza hukukunda hangi tür suçlar vardır?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Yapay zekâ modeli ChatGPT, burada had, kısas ve ta’zîr olmak üzere üç ana başlık altında suçları sıralamıştır. Böyle bir yanıt İslâm hukuku açısından doğrudur.⁵ 25.10.2024 tarihinde aynı soru yinelenmiş önceki cevaba benzer bir şekilde ancak farklı ifadelerle mezkûr üç suç türü

⁴ Mecelle konuları için bk. Hocaeminefendizade Ali Haydar Efendi, *Dürrü’l-hükkam şerhu Mecelleti’l-ahkam (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye)*, çev. (Osmanlıcadan) Raşit Gündoğdu, Osman Erdem (Ankara : Diyanet İşleri Başkanlığı, 2016). “Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye: Osmanlı Devleti’nde 1869-1876 yılları arasında peyderpey yürürlüğe konulan; şahıs, eşya, borçlar ve yargılama hukukuna ilişkin hükümlerin yanı sıra çeşitli tanımlar ve küllî kaideler de içeren İslâm hukukuna dayalı ilk ve en önemli medenî kanundur.” Cemalettin Şen, *Sistematik Mecelle: Kategorik Giriş ve Tam Metin* (Bursa: Emin Yayınları, 2022), 45.

⁵ bk. ‘Abdurrahman b. Muhammed el-Cezerî, *el-Fıkh ‘alâ mezâhibi’l-’erba’a* (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-’İlmiyye, 2003), 5/5/12; Sabri Erturhan, *İslam Ceza Hukuku* (İstanbul: Hikmetevi, 2020), 65-67.

zikredilmiştir. Ancak had suçları içerisinde bu sefer dinden dönme suçunun (irtidad/ridde) *apostasi* şeklinde ifade edilmesi ChatGPT'nin ilgili veriyi Batı'da yapılan çalışmalardan tercüme ederek aldığı izlenimini doğurmuştur.⁶ 26.10.2024 tarihinde aynı soru tekrar sorulmuş cevaplar ilk ikisiyle paralel şekilde olmuştur. Her üç zamanda benzer ve doğru cevaplar vermesi, ilgili soru açısından ChatGPT'nin tutarlı olduğunu ve güvenilir cevaplar verdiğini göstermektedir.

Kaynaklarına dair soruda ise ilk seferde üç kaynak eser zikretmiştir. Kaynaklar listesinde Muhammed Hamîdullah'ın (1908-2002) *İslâm Hukuku ve Önemi*, Ali Bulaç'ın *İslâm'da Devlet İktidar ve Hukuk* ve Hayrettin Karaman'ın *Mukayeseli İslâm Hukuku* eserleri yer almıştır. Ancak Hamîdullah'ın böyle bir kitabı yoktur. Ali Bulaç'ın kaynak olarak verilmesi de hatalıdır. Zira söz konusu yazar, İslâm hukukçusu olmadığı gibi, İslâm hukukuna dair böyle bir kitabının varlığı dahi bilinmemektedir. ChatGPT bu bilgileri yazarın köşe yazılarından ve bloglarından söz konusu bilgileri algoritmik hatalar neticesinde alıntılanmış veya derlemiş olabilir. İkinci seferde ise ChatGPT, Mehmet Akif Aydın'ın *İslâm Hukuku*, Serahsî'nin *el-Mebsût'u* ve Merginânî'nin *el-Hidâye'si* ile *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*'yi kaynak olarak vermiştir. *Mecelle* dışındaki kaynaklar söz konusu soru için kaynak teşkil edebilecek mahiyettedir. Ancak bu bilgilerin cilt ve sayfa numaraları istendiğinde ChatGPT, ilgili eserlerin alakasız sayfa aralıklarını referans olarak göstermiştir. 26.10.2024 tarihinde ve son kez aynı cevabın kaynakları ChatGPT'ye sorulmuş *TDV İslâm Ansiklopedisi*, klasik fıkıh kitapları, Joseph Schacht'ın (1902-1969) *An Introduction to Islamic Law* ve Wael b. Hallaq'ın *The Origins and Evolution of Islamic Law* gibi akademik çalışmaları ile *el-Mevsâatü'l-fıkhiyye* isimli ansiklopedi gösterilmiştir. Klasik fıkıh kitapları başlığı altında "Ebû Hanîfe, İmam Mâlik, İmam Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel'in eserleri" şeklinde genel ifade kullanılmıştır ki malum olduğu üzere söz konusu bu bilgi bu eserlerde zikredilmez.

Kaynaklara dair verilen bu ifadeler ve farklılıklar neticesinde ChatGPT'nin ilgili soruya her üç zamanda doğru cevaplar vermesine rağmen, kaynaklar açısından tutarlı olmadığını söylemek gerekir.

⁶ bk. İslam ceza hukukunda dinden dönme suçu, ridde veya irtidat olarak ifade edilir. İrfan İnce, "Ridde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2008), 35/91.

Ayrıca mezkûr pek çok kaynak, İslâm ceza hukukunun doğrudan değil belki dolaylı kaynakları arasında yer alır. Zikretmiş olduğu diğer kaynaklar ise oldukça hatalıdır. Kaynak olarak zikrettiği bazı eser isimlerinin ise sanal olarak oluşturulduğu görülmektedir.

1.3.3. İslâm Ceza Hukukunda Suç İçin Kullanılan Kavramlar Nelerdir?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	3	6	5,5
Kaynakların doğruluğu	2,5	5	2
Tutarlılık	5		

24.10.2024 tarihinde mezkûr soru ChatGPT'ye sorulmuştur. Yapay zekâ bu soruya cürm/cinayet, had, kısas, ta'zîr, diyet, harabe (hirâbe) şeklinde cevap vermiştir ki bunlardan cürm ve cinayet suç için kullanılan lafızlar olup diğerleri suç türleri olarak ifade edilir. Diyetin suç için kullanılan bir lafız olarak ifade edilmesi ise tamamen hatalıdır.⁷ 25.10.2024 tarihinde aynı soru yinelenildiğinde ChatGPT'nin yanıtı, “cürm, cenayet, zelle, ism, ukûbât, hudud, ta'zîr” şeklinde olmuştur. Her ne kadar ChatGPT tarafından yanlış yazılsa da cenayet ve cürm, suç için kullanılan lafızlardandır. *Zelle* ve *ism* ise daha çok hata ve günah kavramlarını çağırıştırır.⁸ Yapay zekâ modeli ChatGPT'nin, ukûbâtın suç için kullanıldığına dair verisi ise hatalıdır. 26.10.2024 tarihinde aynı soru son kez sorulduğunda ChatGPT'nin yanıtı “cürm/cenayet, had, kısas, ta'zîr, mükâfat ve diyet” şeklinde olmuştur. Mükâfat ve diyetin suç için kullanılan lafızlardan biri olarak ifade edilmesi yanlıştır. ChatGPT'nin farklı zamanlarda sorulan sorulara verdiği yanıtlar bazı açılardan birbirine benzese de farklı yanları çoktur. Bu sebeple ilgili soru açısından tutarlılığı da oldukça düşüktür.

Mezkûr soruya verdiği cevapların kaynaklarını sorduğumuzda ilk olarak Muhammed Hamîdullah'ın *İslâm Hukuku ve Önemi*, Hayrettin Karaman'ın *Mukayeseli İslâm Hukuku*, *Diyanet İslâm Ansiklo-*

⁷ Suç için kullanılan kavramlar için bk. Ertuğrul Boynukalın, “Suç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/453; Yaman - Çalış, Halit, *İslâm Hukuku*, 85.

⁸ İlyas Çelebi, “Zelle”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/44/223-225; Adil Bebek, “Günah (Kelâm)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 14/14/282-285.

pedisi'nin had, ta'zîr ve kısas maddeleri ile Mehmet Erdoğan'ın *İslâm Hukuku* eserleri zikredilmiştir. Muhammed Hamîdullah ile Mehmet Erdoğan'ın bu adlarla eserlerinin varlığı bilinmemektedir. İkinci sefer sorduğumuzda Mehmet Akif Aydın'ın *İslâm Hukuku*, Serahsî'nin, *el-Mebsût*'u, Mergînânî'nin, *el-Hidâye*'si ile Vehbe ez-Zühaylî'nin (1932-2015) *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletüh* adlı eserleri zikredilmiştir. Ancak sayfa aralıklarının rastgele ifade edildiği anlaşılmaktadır. Kaynaklar 26.10.2024 tarihinde son kez sorulduğunda *Diyanet İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, *Klasik Fıkıh Kitapları*, Wael b. Hallaq'ın *Shari'a: Theory, Practice, Transformations* ve N. J. Coulson'un *A History of İslâmic Law* gibi akademik çalışmaları ile *el-Mevsûatü'l-fikhiyye* eserlerine yer verilmiştir. Bu sorunun yanıtı özelinde kaynakları ile ilgili veriler diğer iki soruya nispetle daha doğru olsa da yine tutarlılık açısından ciddi sorunları barındırdığını söylemek gerekir.

1.3.4. Kölelere Uygulanacak Had Cezaları ile Hürlere Uygulanacak Had Cezaları Arasındaki Fark Nedir?

202 | db

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	7	7,5	9
Kaynakların doğruluğu	3	5	2
Tutarlılık	7		

24.10.2024 tarihinde mezkûr soru ChatGPT'ye sorulmuştur. ChatGPT, kölelik statüsünden dolayı had cezanın miktarının hürlere uygulanan miktarın yarısı kadar olduğunu⁹ söylemiş, her bir had cezası için miktar belirtmiştir. Ancak hırsızlık ve dinden dönme gibi miktar belirtilmeyen suçlara ilişkin ne gibi bir farkın olduğu ifade edilememiştir. 25.10.2024 tarihinde aynı soru yinelenmiş burada da had cezasının köleler için yarıya düşürüleceği ifade edilmiş akabinde zina, içki ve hırsızlık ile ta'zîr cezaları başlıkları altında kölelere verilecek cezalar kısaca açıklanmıştır. Burada hırsızlık için verdiği bilgi klasik fıkıh ile örtüşmez¹⁰, ta'zîr ile ilgili ifadeleri de soru kökü ile uyuşmaz. 26.10.2024 tarihinde sorulan aynı soruya Chat-

⁹ Klasik fıkıha göre had cezası gerektiren suçlarda, kölelere hürlere uygulanan cezanın yarısı uygulanır. bk. Erturhan, *İslam Ceza Hukuku*, 100.

¹⁰ Kölenin efendisi dışında başka bir kimsenin malını çalması durumunda diğer suçlardan farklı olarak cezası yarıya indirilmeyip, el kesme cezası olduğu gibi uygulanır. bk. Komisyon, "Kölelik", *el-Mevsûatü'l-Fikhiyyetü'l-Kuveytiyye* (Kuveyt: Vizâretü'l-Evkâf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1427 1404), 23/79.

GPT'nin cevabı, biraz daha teferruatlı ve genel ilkeler üzerinden olmuştur. Her üç sorunun cevabı da genel itibarıyla doğru olmakla birlikte içerik ve konu başlıklarında cevaplar arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Bu açıdan tutarlılığı sorun teşkil eder.

Kaynaklarına dair sorulara ise ilk seferinde yanıt olarak İbn Rüşd'ün (ö. 595/1198) *Bidâyetü'l-müctehid*'i, Mehmet Erdoğan'ın *İslâm Hukuku, Diyanet İslâm Ansiklopedisi*'nin “had, köle ve ceza” maddeleri ile Hamîdullah'ın, *İslâm Peygamberi* eserlerini vermiştir. Son eser hariç diğer eserler konu hakkında bilgi verebilecek niteliktedir. Ancak yukarıda da ifade edildiği üzere Mehmet Erdoğan'ın bu isimle bir eserin varlığı bilinmemektedir. 25.10.2024 tarihinde ikinci kez “Bu bilginin kaynakları nelerdir?” sorusuna, ChatGPT Mehmet Akif Aydın'ın, *İslâm Hukuku*, Serahsî'nin *el-Mebsût*'u, Vehbe ez-Zühaylî'nin *el-Fikhü'l-İslâmî ve edilletüh* adlı eserlerini yanıt olarak vermiştir. Ancak burada da verdiği sayfa ve cilt numaraları, kaynaklardakiler ile uyumlu değildir. 26.10.2024 tarihinde kaynakları son kez sorulduğunda ise yukarıdaki iki sorunun kaynaklarına dair verdiği yanıtların aynısını vermiştir.

1.3.5. Had ve Kısas Suçları Ayrımının Temel Ölçütü Nedir?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	7	7	8
Kaynakların doğruluğu	3	4,5	2
Tutarlılık	7		

24.10.2024 tarihinde mezkûr soru ChatGPT'ye sorulmuştur. Cezanın kaynağı ve belirlenmişliği başlığı altında hadlerin Allah hakkı, kısasın ise kul haklarından olduğu ifade edilmiş, her iki suç türünün affin etkisi açısından farklarının bulunduğu, had suçlarının genelde toplum düzeni ile alakalı olduğu, kısas suçlarında ise bireysel özelliğe vurgu yapıldığı söylenerek bu soruya büyük oranda doğru cevap verilmiştir.¹¹ 25.10.2024 tarihinde aynı soru yinelenmiş burada da had ile kısas arasındaki farklılıklar dört ana başlık altında bir önceki yanıtla benzer şekilde cevaplanmıştır. 26.10.2024 tarihindeki cevabında ise bir önceki yanıtlara ek olarak ispat yü-

¹¹ Had ve kısas suçları arasındaki farklar için bk. Ebu'l Hüseyin Ali b. Hüseyin b. Muhammed es-Şuğdî, *en-Nütef fi'l-Fetâvâ* (Ammân: Daru'l-Furkan/Daru'l-Mü'essese, 1984), 2/636-637; Abdulmuid Aykul, *İslam Ceza Hukukunda Tâzir: Suç ve Ceza Belirleme Siyaseti* (İstanbul: Hikmetevi, 2022), 63-65.

kümlülüğü açısından da farkın olduğunu söylemiş bunun için de zina ile kısas suçlarını iki alt başlık altında ele almıştır. Haddin dört, kısasın ise iki şahitle ispat edildiğini söyleyerek had-kisas arasındaki farkları zikretmiştir.¹² ChatGPT burada haddi, zina ile özdeşleştirip tüm hadler için dört şahit gerektiğini ifade etmesi yanlış olmuştur. Farklı zamanlarda sorulan bu üç sorunun yanıtı her ne kadar mad-desel başlıkları farklı olsa da içeriklerinin büyük oranda benzer olduğu görülmektedir. Ancak buralarda da zaman zaman hataların olduğunu söylemek gerekir.

Kaynaklarına dair sorulan soruya ise ilk seferinde Muhammed Hamîdullah'ın *İslâm Hukuku ve Önemi*, İbn Rüşd'ün *Bidâyetü'l-müctehid*'i, Hayrettin Karaman'ın *Mukayeseli İslâm Hukuku* adlı eserlerini vermiştir ki ilk kaynak hariç diğerleri bu sorunun cevabını içerebilecek mahiyettedir. İkinci sorumuzda ise Mehmet Akif Aydın'ın *İslâm Hukuku*, Serahsî'nin, *el-Mebsût*'u, Merginânî'nin *el-Hidâye*'si ile Vehbe ez-Zühaylî'nin *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletüh* adlı eserlerini yanıt olarak vermiştir. Zikredilen bu eserler bu cevap için uyumlu olmakla birlikte sayfa ve cilt numaralarında ciddi hatalar barındırmaktadır. Son kez sorduğumuzda ise ChatGPT, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, klasik fıkıh kitapları, Wael b. Hallaq'ın *Shari'a: Theory, Practice, Transformations* ve Joseph Schacht'ın *An Introduction to İslâmîc Law, el-Mevsûatü'l-fikhiyye* adlı eserlerini vermiştir.

204 | db

1.3.6. Zina Cezası İçin Gereken İhsan ile Kazf Cezası İçin Gereken İhsan Arasındaki Farkı Açıklayınız.

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	1	1	1
Kaynakların doğruluğu	2	2	2
Tutarlılık	7		

24.10.2024 tarihinde mezkûr soru ChatGPT'ye sorulmuştur. ChatGPT'nin bu soruda ispatın niceliksel farklarına ve kazf ile zina

¹² Bilindiği üzere zina haddinin sübut bulabilmesi için gereken şahitlik nisabı Kur'an'ın hükmüne göre dördtür ve sadece zina suçuna özgüdür. Ancak zina haddi dışındaki diğer had cezalarının sübut bulması için gereken nisap ise iki şahittir. Yaman - Çalış, Halit, *İslam Hukuku*, 135-136; Erturhan, *İslam Ceza Hukuku*, 169,183,220,240,298.

haddi arasındaki farka odaklanmıştır.¹³ İkinci ve üçüncü kez sorduğumuzda da benzer cevaplar vermiştir. Her ne kadar cevap İslâm ceza hukuku açısından yanlış olsa da her üç farklı zamanda aynı ve benzer cevaplar vermesi ilgili soru açısından tutarlı olduğunu gösterir.

Kaynaklarına dair sorulan soruya ise ilk seferinde Muhammed Hamîdullah'ın *İslâm Hukuku ve Önemi*, İbn Rüşd'ün *Bidâyetü'l-müctehid*'i, Hayrettin Karaman'ın *Mukayeseli İslâm Hukuku* adlı eserlerini vermiştir ki ilk kaynak hariç diğerleri bu sorunun cevabını içerebilecek mahiyettedir. İkinci soruşumuzda ise Mehmet Akif Aydın'ın *İslâm Hukuku*, Serahsî'nin, *el-Mebsût*'u, Merginânî'nin *el-Hidâye*'si ile Vehbe ez-Zühaylî'nin *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletüh* adlı eserlerini yanıt olarak vermiştir. Zikredilen bu eserler bu cevap için uyumlu olmakla birlikte sayfa ve cilt numaralarında ciddi hatalar barındırmaktadır. Son kez sorduğumuzda ise ChatGPT, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, klasik fıkıh kitapları, Wael b. Hallaq'ın *Shari'a: Theory, Practice, Transformations* ve Joseph Schacht'ın *An Introduction to İslâm Law, el-Mevsûatü'l-fikhiyye* adlı eserlerini

1.3.7. Cezalandırmanın Amacını İzah Eden Teorilerden Hangisi İslâm Ceza Hukuku İçin Söz Konusu Edilebilir?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	6	7	8
Kaynakların doğruluğu	2	4	2
Tutarlılık	6		

24.10.2024 tarihinde mezkûr soru ChatGPT'ye sorulmuştur. Cevap, Cezalandırma Teorisi (Retributive Theory), Genel Önleme Teorisi (Deterrent Theory) Rehabilitasyon Teorisi (Rehabilitation Theory) ve Toplumsal Koruma Teorisi (Protective Theory) olmak üzere dört ana başlık altında ele alınmıştır. Söz konusu cevap dikkatle incelendiğinde cevabın yabancı/İngilizce kaynaklardan elde edildiği anlaşılmaktadır. Ancak kaynaklarının ne olduğu sorulduğunda ChatGPT, 24.10.2024 tarihinde sorduğumuz diğer soruların kaynakları ile aynı kaynakları vermiştir ki bu eserlerde söz konusu

¹³ Recm ihsanı ile kazf ihsanı arasındaki farklar için bk. Ali Dağcı, Şamil, "İhsan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/546-548.

bu bilginin bulunduğunu söylemek oldukça zordur. 25.10.2024 tarihinde aynı soru yinelendiğinde ChatGPT mezkûr soruya yine dört ana başlık altında ancak farklı cevap vermiştir. Bunlar: Caydırıcılık Teorisi (İrşad), Rehabilitasyon Teorisi, Denge Teorisi (Kıyas), İslâm'a Göre Adalet Teorisi. Bu cevabın kaynaklarının da 25.10.2024 tarihinde verilen diğer yanıtların kaynakları ile aynı olduğu görülmektedir ki bu kaynaklarda doğrudan bu ifadelerle rastlanmaz. Son kez soru sorulduğunda ise Ödüllendirme ve Cezalandırma Teorisi, Prevansiyon (Önleme) Teorisi, Rehabilitasyon Teorisi, Adalet Teorisi ve Diyet (Kan Bedeli) Teorisi şeklinde benzer ancak farklı ifadelerle cevap vermiştir. Kaynaklarına dair soruda ise yine 26.10.2024 tarihinde verdiği yanıtların aynısının burada da yer aldığı görülmektedir ki bu yanıtların zikredilen bu kaynaklarda yer alması pek mümkün gözükmemektedir. Yanıtlar düşünüldüğünde cevapların genel itibarıyla doğru¹⁴; farklı üç zamanda benzer cevaplar vermesi açısından da tutarlı olduğu ancak özellikle kaynaklar kısmının sorunlu olduğu görülmektedir.

1.3.8. Sarhoşluk Cezası Had Cezası mıdır, Yoksa Ta'zîr Cezası mıdır?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	1	1	1
Kaynakların doğruluğu	2	4	2
Tutarlılık	6		

24.10.2024 tarihinde mezkûr soru ChatGPT'ye sorulmuştur. Bu soruda ChatGPT'nin içki içene verilecek olan cezanın had mi yoksa ta'zîr mi olduğu noktasında bir analiz yapması beklenmiştir.¹⁵ Ancak ilk soruşumuzda ChatGPT verdiği cevapta, had ve ta'zîr suçları arasındaki farklara odaklanmıştır. Ancak cümlemin devamında içki içene ta'zîr cezasının verileceği açıkça ifade edilmiştir. Çağdaş dönemde bu görüşü kabul eden İslâm hukukçularının bulunmasına rağmen klasik fıkhıta söz konusu suçun had cezası olduğuna dair bilgiler kesine yakındır. Ancak ChatGPT tarafından bu farklılık zik-

¹⁴ İslam Ceza hukukunda Cezalandırmanın amacına dair geniş bilgi için bk. Abdulmuid Aykul, "Cezalandırmanın Amacını İzah Eden Teorilerin İslam Ceza Hukukundaki Tezahürü", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 58/1 (2022), 13-24.

¹⁵ İçki içmenin cezası ile ilgili tartışmalar için bk. Davut Eşit, "Hadd ve Ta'zîr Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası", *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 (2019), 194-210.

redilmemiştir. Kaynaklarına dair sorulara verdiği yanıt yine 24.10.2024 tarihindeki kaynakların aynısıdır. İkinci kez 25.10.2024 tarihinde soru yinelenildiğinde ilk kez verdiği cevaba benzer bir yanıt vermiş ve içki içenin ta'zîr cezasına çarptırılacağını söylemiştir. Kaynaklara dair soru sorulduğunda yukarıdaki diğer sorular için ikinci turda verdiği yanıtların aynısını vermiştir. Son kez soru sorulduğunda içkinin had olup olmayacağı tartışılmış ve en azından Hanefi mezhebi açısından had olduğu söylenmiştir. Ancak bu yanıtta da ta'zîr ile had arasındaki farklara işaret edilerek soru dışına çıkmıştır. Kaynaklarına dair soruda ise yukarıdaki üçüncü kez sorduğumuz soruların kaynakları ile aynı kaynaklara yer verilmiştir ki bu kaynakların en azından bazılarında bu bilginin olduğunu söylemek oldukça zordur.

1.3.9. İslâm Ceza Hukukuna Dair Okunması Gereken Türkçe Kaynaklar Nelerdir?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	3	2	4,2
Tutarlılık	1		

db | 207

Soru doğrudan literatüre ait bir soru olup, bu soru ile ChatGPT'nin kaynaklara hâkimiyeti ölçülmeye çalışılmıştır. 24.10.2024 tarihindeki ilk yanıtında Hayrettin Karaman'ın *İslâm Hukuku*, Muhammed Hamîdullah'ın *İslâm Hukuku*, A. A. Adnan Sönmez'in *İslâm Ceza Hukuku*, Mustafa Güneş'in *İslâm Ceza Hukuku*, Hüseyin Atay'ın *İslâm Ceza Hukuku* adlı eserlerine yer vermiştir ki bu eser ve yazarların kahir ekseriyeti hatalıdır. Öncelikle ilk eser dışındaki diğer eserlerin varlığı bilinmez. Dahası yazarları sanal olarak ChatGPT tarafından oluşturulmuş ve oluşturulan bu isimlere literatürde olmayan eserler izafe edilmiştir.¹⁶ Soru ikinci kez sorulduğunda Mehmet Akif Aydın'ın *İslâm Hukuku*, İzzet Şahin'in *İslâm Ceza Hu-*

¹⁶ Türkiye'de gerek tercüme gerekse de telif yoluyla çok fazla sayıda İslam ceza hukukuna dair eser bulunmaktadır. Örneğin Abdülkâdir Üdeh'in *İslam Ceza Hukuku ve Beşeri Hukuk* adlı eseri ile Muhammed Ebu Zehra'nın *İslam Hukukunda Suç ve Ceza* isimli eserleri tercüme edilmiş İslam ceza hukuku eserlerinden sadece ikisidir. Telif olarak ise Mehmet Cevat Akşit'in, *İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esaslar*, Yaşar Yiğit'in *İslam Ceza Hukukunda Cezaların Yürürlüğü*, Sabri Erturhan'ın *İslam Ceza Hukuku*, Abdullah Çolak'ın *İslam Ceza Hukuku*, Ahmed Yaşar'ın *İslam Ceza Hukukunda İdamı Gerektiren Suçlar*, Abdülkerim Ünalın'ın *İslam Ceza Hukukunda Kısas*, Celal Erbay'ın *İslam Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat Vasıtaları* ve Ali Şafak'ın *Mezheblerarası Mukayeseli İslam Ceza Hukuku.* gibi onlarca İslam Ceza Hukuku eseri olmasına rağmen ChatGPT bunların hiçbirisini referans olarak göstermemiştir.

kuku, Ali Bulaç'ın *İslâm Ceza Hukuku*, Hasan Sıtkı Sönmez'in *İslâm Ceza Hukuku*, Vehbe ez-Zühaylî'nin *İslâm Fıkhı (Türkçe Tercümesi)*, Ziya Gökalp'in *İslâm Hukuku ve İslâmi Cezalar*, Halit Ziya Uçaroğlu'nun *İslâm Ceza Hukuku* ile Osman T. Karamustafa'nın *İslâm Ceza Hukuku* adlı eserleri zikredilmiştir. Bu eser ve yazar eşleştirmeleri de çok büyük oranda yanlış olup ChatGPT tarafından sanal olarak oluşturulmuştur. Örneğin Ali Bulaç'ın bu isimde bir kitabı bulunmamaktadır. Aynı şekilde Ziya Gökalp'in *İslâm Hukuku ve İslâmî Cezalar* isimli bir eseri yoktur. Osman Karamustafa ismini Google'den tarattığımızda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Öğretim Üyesi olduğu, çalışma alanlarına ve yayınlarına baktığımızda ise İslâm Hukuku ile uzaktan yakından alakalı herhangi bir çalışmasının veya yayınının olmadığı görülmektedir. Soru son kez sorulduğunda ise ChatGPT İsmail Kılıç'ın *İslâm Ceza Hukuku*, Mustafa Şahin'in *İslâm Ceza Hukuku: Teorik ve Pratik Yaklaşımlar*'ı, Mehmet Bülent Kırıcı'nın *İslâm Hukuku ve Ceza Hukuku*, Ömer Faruk Harman'ın *İslâm Ceza Hukuku* ile Hakan Erol'un *İslâm Ceza Hukuku* adlı eserlerini cevap olarak vermiştir ki bu isimlerin sanal olarak oluşturulduğu ve sanal olarak oluşturulan bu isimlere yine sanal olarak oluşturulan eserlerin izafe edildiği görülmektedir.

208 | db

Bu soru özelinde baktığımızda ChatGPT'nin cevaplarının hiç birisinin doğru olmadığı, dahası farklı zamanlardaki cevaplarının da tutarlı olmadığı görülür. Ayrıca konuya dair ilahiyat alanında yazılan çok sayıda eser ve akademik tez bulunmasına rağmen bunların hiç birisine yer verilmemesi Chat GPT'nin veri havuzunun İslâm ceza hukuku açısından oldukça yetersiz olduğunu göstermektedir..

1.3.10. Ta'zîr Hakkında Bilgi Sahibi Olmak İstesem Hangi Akademik Türkçe Kaynaklara Müracaat Etmeliyim?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	2	2	2
Tutarlılık	3		

Bu soru da İslâm ceza hukukunun spesifik bir alanına dair literatür sorusudur ki Türkiye'de konu hakkında yazılmış, doktora ve yüksek lisans seviyesinde oldukça fazla sayıda çalışma bulunmaktadır.

dır.¹⁷ Bununla birlikte ilk seferde ChatGPT Hayrettin Karaman'ın *İslâm Hukuku*, A. A. Adnan Sönmez'in *İslâm Ceza Hukuku*, Mustafa Güneş'in *İslâm Ceza Hukuku*, Zeki Sayar'ın *İslâm Ceza Hukuku: Teorik ve Pratik Yaklaşımlar* ile Ahmet Akgündüz'ün *İslâm Hukuku ve Ceza Hukuku* gibi eserlerini zikretmiştir ki bunların neredeyse tamamı hatalı eşleştirmelere dayanır. Pek çok ismin kim olduğu dahi belli değildir. İkinci ve üçüncü kez sorulduğunda ise ChatGPT, 9. soruya verdiği yanıtta kaynakları zikretmiştir.

1.3.11. İslâm Ceza Hukukuna Göre Adli Tıp Üzerine Yazılmış İlk Eserin Yazarı Kimdir?

Ölçütler	24.10.2024	25.10.2024	26.10.2024
Doğruluk	1	1	1
Tutarlılık	3		

Literatüre dair sorulan diğer iki sorunun birden çok cevabı varken bu sorunun tek bir cevabı bulunmaktadır. Öyle ki alana dair yazılmış ilk kitap sorulmuş¹⁸ ve bu soruya ChatGPT tarafından doğru cevap vermesi beklenmiştir. Oysa ChatGPT 24.10.2024 tarihinde bu soruya Abdulkadir Şenocak isminde bir kişiyi vermiştir ki dünya çapında en yaygın arama motoru olan Google'da bu ismi tarattığımızda böyle bir kişinin olmadığı görülmüştür. 25.10.2024 tarihinde aynı soruya ChatGPT, Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi şeklinde cevap vermiştir. Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi 19. yüzyılda yaşamış Osmanlı tarihçisi ve modern tıbbın öncüsü olarak kabul edilen bir bilim adamıdır.¹⁹ Biyografisine dair yazılan eserlerde bu bilim adamının fıkıh ile ilgilendiği ancak asıl tıp alanında şöhret

¹⁷ Ülkemizde ta'zîre dair gerek doktora ve gerekse de yüksek lisans düzeyinde onlarca çalışma bulunmasına rağmen ChatGPT bunların hiçbirisine yer vermemiştir. Örneğin Abdulmuid Aykul'un "İslam Ceza Hukukunda Ta'zîr" Osman Şekerci'nin "İslam Ceza Hukukunda Ta'zîr Suçları ve Cezaları", Abdullah Özer'in "İslam Hukuk Literatüründe Ta'zîr Risaleleri ve Şeyhülislam Muhyiddin Mehmed B. İlyas Çivizade'nin Risale Mütellika Bi't-Teazir Adli Eseri", Yaşar Tekin'in "Şer'iyye Sicilleri Işığında Osmanlı Devleti'nde Ta'zîr Suç Ve Cezaları : (1179/1765)." Esra Yakut'un "Osmanlı Hukukunda Ta'zîr Cezaları" Abdullah Özcan'ın "İslam Ceza Hukukunda Ta'zîr", Kübra Nugay'ın "XIX. yüzyıl ortak ceza hukuku dilinin oluşumu: Osmanlı'da ta'zîrin kalkması" ve Mehmet Koç'un "Osmanlı Hukukunda Ta'zîr Suç ve Cezaları" isimli eserleri bunlardan bazılarıdır.

¹⁸ Bu alana dair yazılmış ilk kitap Şevket Pekdemir tarafından 2018 yılında yayınlanmış olan *İslam Ceza Hukukuna Göre Adli Tıp ve Maddi Delil* adlı eseridir. Eser hakkında bilgi için bk. Büşra Nur Duran, "İslam Ceza Hukukuna göre Adli Tıp ve Maddi Delil yazar Şevket Pekdemir", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2019), 593-597.

¹⁹ bk. Ziya Yılmaz, "Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/334.

bulduğu yazılıdır. Söz konusu bilim adamının İslâm ceza hukuku ile ilgili bir eserinin varlığı ise bilinmemektedir. 26.10.2024 tarihinde soru son kez sorulduğunda ChatGPT, İmam Şâfiî'nin adını vermiştir ki bu cevabın yanlış olduğu açıktır.

Sonuç

ChatGPT günümüzde en yaygın kullanımı bulunan yapay zekâ modelidir. Pek çok disiplinde olduğu gibi ilahiyat alanında da giderek artan oranda bu yapay zekâ modeli kullanılmaya başlanmıştır. Pek çok alanda hızlı ve doğru bilgi üreten bu model ilahiyat ve özellikle İslâm ceza hukuku alanında da benzer sonuçlara ulaşabilecek bir nitelikte midir? İşte bu soru bu çalışmanın hazırlanmasına sebep teşkil etmiştir. Biz de İslâm ceza hukukuna dair genel mahiyette hemen hemen tüm eserlerde az ya da çok zikredilen on bir soruyu bu yapay zekâ modeline sorduk. Bundaki amaç, sorulara verilen yanıtın akademik verilerle ne derece uyumlu ve tutarlı olduğuydu. Tutarlılığını ölçmek için üç farklı zamanda aynı soruları yapay zekâyâ yönelttik ve verilen yanıtları kayıt altına aldık. Yapay zekâyâ üç farklı zamanda aynı on bir soru sorulmuş, her sorunun akabinde verilen bilginin kaynağına dair ikinci bir soru daha yöneltilmiştir. Böylelikle soru sayısı yirmiye yükselmiştir. Bilginin kaynağına dair sorular bu sorularla ChatGPT'nin kaynaklara hâkimiyetini de bir şekilde ölçmüş olacaktık.

210| db

ChatGPT'nin üç gün ara ile verdiği yanıtlar değerlendirildiğinde tutarlılığının oldukça düşük olduğunu söylemek gerekir. Sorulara verdiği yanıtların doğruluk oranları da tutarlılığa paralel olarak düşüktür. Ayrıca yapay zekâ modeli ChatGPT'nin zaman zaman konu ile alakası olmayan cevaplar verdiği de görülmektedir. Ancak her şeyden daha önemlisi kaynaklara dair verdiği ve tamamen yanlış olan bilgilerin mevcudiyetidir. Aynı günde 11 soruya verdiği yanıtların kaynakları neredeyse birbirinin aynısı olduğu gözlemlenmiştir ki bu kaynakların bu on bir sorunun on birine de yanıt verecek mahiyette olmadığı açıktır. Kaynak isimleri ile eşleştirdiği yazarlar arasında doğruluk korelasyonunun olmadığını söylemek gerekir. Öyle ki bazen bir yazara nispet ettiği eser, biyografi kitaplarında yazarın eserleri arasında zikredilmez. Aynı şekilde bazen sanal olarak oluşturulmuş kişilere yine sanal olarak oluşturulmuş eserler nispet edilmiştir. Özellikle literatüre ait son iki soruda ilahiyatçı kimliği olmayan, dahası kim olduğu dahi belli olmayan kişile-

rin, olmayan ve biyografilerinde bulunmayan uydurma eserlere yer vererek büyük bir hataya düşmüştür.

ChatGPT'nin verilerinin çoğunlukla açık kaynaklardan olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte Türkiye'de ve dünyada yazılmış pek çok kaynağa ulaşamadığı, çok sınırlı kaynak veri tabanından yararlandığı veya yararlanmasına rağmen diğer kaynakları zikretmediği görülmüştür. Türkiye'de erişime açık olan YÖK'ün Ulusal Tez Merkezi veri tabanına ulaşabilir olmasına rağmen buradan hiçbir teze yer vermemesi, erişilebilir olmasına rağmen Dergipark, Academia ve daha pek çok açık erişim sağlayan veri tabanlarından bilgi almaması ve yararlanamaması ChatGPT'nin büyük eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Hâl böyle olunca yapay zekâ modeli ChatGPT'nin sunduğu bilgi İslâm ceza hukuku açısından yeterli ve tatmin edici değildir.

Kaynakça

- Ali Haydar Efendi, Hocaeminefendizade. *Dürerü'l-hükkam şerhu Mecelleti'l-ahkam (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye)*. çev. (Osmanlıcadan) Raşit Gündoğdu, Osman Erdem. Ankara : Diyanet İşleri Başkanlığı, 2016.
- Aykul, Abdulmuid. "Cezalandırmanın Amacını İzah Eden Teorilerin İslâm Ceza Hukukundaki Tezahürü". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 58/1 (2022), 13-24.
- Aykul, Abdulmuid. *İslâm Ceza Hukukunda Tâzir: Suç ve Ceza Belirleme Siyaseti*. İstanbul: Hikmetevi, 2022.
- Bebek, Adil. "Günah (Kelâm)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 14/282-285. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Boynukalın, Ertuğrul. "Suç". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/453-457. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Cezerî, Abdurrahman b. Muhammed. *el-Fıkh 'alâ mezâhibi'l-'erba'a*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.
- Çelebi, İlyas. "Zelle". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/223-225. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Dağcı, Şamil, Ali. "İhsan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/546-548. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Duran, Büşra Nur. "İslâm Ceza Hukukuna göre Adli Tıp ve Maddi Delil yazar Şevket Pekdemir". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2019), 593-597.
- Erturhan, Sabri. *İslâm Ceza Hukuku*. İstanbul: Hikmetevi, 2020.
- Eşit, Davut. "Hadd ve Ta'zir Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası". *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 (2019), 194-210.
- İnce, İrfan. "Ridde". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/91-93. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.
- Kahraman, Abdullah. *İslâm Hukukuna Giriş*. Ankara: Bilay Yayınları, 2., 2019.
- Kaplangöz, Zahit. "Vaz' İlminin Bilim Tasnifindeki Yerinin Tespiti". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1 (Mart 2023), 180-202. <https://doi.org/10.51702/esogui.f.1192954>.
- Komasyon. "Kölelik". *el-Mevsûatü'l-Fıkhîyyetü'l-Kuveytiyye*. Kuveyt: Vizâretü'l-Evkâf ve's-Suûni'l-İslâmiyye, 1427 1404.

- Suğdı, Ebü'l-Hasan Ali b. Hüseyin b. Muhammed. *en-Nütef fi'l-fetâvâ*. thk. Salâhuddîn en-Nâhî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1984.
- Şen, Cemalettin. *Sistematik Mecelle: Kategorik Giriş ve Tam Metin*. Bursa: Emin Yayınları, 2022.
- Türk Hukuk Kurumu. *Türk Hukuk Lügati*. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1991.
- Yaman, Ahmet - Çalış, Halit. *İslâm Hukuku*. Ankara: Bilay Yayınları, 9. Basım, 2023.
- Yılmaz, Ziya. "Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/334-336. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

